

Plan Odnowy Miejscowości Słońsk

na lata 2009 – 2015
z perspektywą do 2020 roku”

Gmina: Słońsk
Powiat: Sulęciński
Województwo: Lubuskie

Spis treści

WSTĘP.....	3
I. Charakterystyka miejscowości	3-4
II. Inwentaryzacja zasobów służąca ujęciu stanu rzeczywistego.....	5-10
III. Analiza SWOT.....	11
IV. Wizja rozwoju sołectwa Słońsk.....	12-13
V. Cel planowanych inwestycji.....	13
VI. Charakterystyka obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych, ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno - przestrzenne.....	14
VII. Przewidywane do realizacji zadania	15-18
VIII. Bibliografia.....	19

WSTĘP

W ostatnich jednak latach zauważalna jest stagnacja w życiu kulturalnym mieszkańców wsi, ponadto w ostatnich latach zauważalne jest również rosnące zubożenie ludności wiejskiej. Taka sytuacja może wywołać wzrost patologii społecznych, zwłaszcza alkoholizmu i narkomanii wśród młodzieży, nie wpływa zachęcająco na pozostanie w rodzimym miejscu a raczej staje się przyczyną odpływu młodych ludzi do miasta i ważniejszych centrów gospodarczych.

Mimo jednak opisanej powyżej sytuacji, jej mieszkańcy są dumni ze swojej miejscowości. Uważają, że dzięki ich działaniu i aktywności oraz wsparciu władz samorządowych, ich „Mała Ojczyzna” stanie się w najbliższym czasie bardzo atrakcyjna dla potencjalnych inwestorów jak również turystów odwiedzających te zakątki. Każdy z nich marzy aby żyć w atrakcyjnej, ładnej i przyjaznej wsi. Dlatego też będą dążyć do poprawy warunków swojego zamieszkania aktywnie rozwijając swoją wieś. Służyć to będzie szeroko pojętej integracji poprzez wspólne działania. Obecnie dostępne środki finansowe nie pozwalają sfinansować wszystkich potrzebnych mieszkańcom przedsięwzięć, zatem jedną z dróg do poprawy jakości ich życia oraz tworzenia nowych źródeł utrzymania może być pozyskiwanie funduszy zewnętrznych, w tym z Unii Europejskiej.

W związku z tym mieszkańcy – grupa odnowy miejscowości, opracowali plan odnowy swojej miejscowości. Dokument ten ma za zadanie pobudzić mieszkańców do wspólnego działania na rzecz rozwoju miejscowości jak również lokalnej społeczności. Stworzony i opracowany przez nich Plan... jest dokumentem strategicznym, stworzonym przy zaangażowaniu mieszkańców. Jego tworzenie odbywało się zarówno na warsztatach zorganizowanych przez urząd gminy, jak również podczas wspólnych spotkań gdzie opracowano listę zasobów miejscowości będącą podstawą do planowania. Następnie we wsi przedyskutowano i zaprezentowano wyniki pracy niniejszego opracowania. Określa on najważniejsze działania, które sami zainteresowani uznali za istotne dla swojej miejscowości, działania, które pomogą im rozwiązać problemy, pokonać bariery i osiągnąć stawiane sobie przez nich cele. Należy również podkreślić, że proponowane działania mieszkańcy uznali za realne, możliwe do zrealizowania, przy założeniu także ich własnej aktywności oraz przy zaangażowaniu władz samorządowych Gminy Słońsk.

I. Charakterystyka miejscowości Słońsk

- Położenie administracyjno-geograficzne
 - Województwo-lubuskie
 - Powiat- sulęciński
 - Gmina –Słońsk

Słońsk położony jest w zachodniej części Województwa Lubuskiego w Powiecie Sulęcińskim, graniczy od południa z gminami Kostrzyn i Witnica, od południa z gminą Osno Lubuskie a od południowego zachodu z gminą Górzycza. Słońsk położony jest ok. od 15-20 m.n.p.m.

Pod względem fizycznogeograficznym Słońsk położony jest w zasięgu następujących mezoregionów: Kotlina Gorzowska oraz Kotlina Freienwaldzka.

Obecnie jest to wieś gminna licząca około 3000 mieszkańców

Ważnym elementem dylematów codziennego życia dla mieszkańców Słońska jest znaczny poziom bezrobocia (6,8%). Ogólna liczba bezrobotnych we wsi Słońsk wynosi 205 osób.

W Słońsku znajduje się Zespół Szkół z nowoczesnym kompleksem boisk sportowych skupiający Szkołę Podstawową, Gimnazjum, Szkoła Filialna w Budzigniewie oraz Przedszkole Samorządowe w Słońsku. Istnieją w Słońsku 2 kluby sportowe – klub piłkarski K.S. „Warta” Słońsk i wielosekcyjny Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „Bocian”. Blisko szkoły znajduje się Park Wiejski z muszlą koncertową i ogródkiem jordanowskim dla dzieci.

Pierwsza wzmianka o Słońsku pochodzi z 1295 roku. Znajdował się tu wówczas gród. Z przekazów historycznych wynika, że była tu siedziba klasztoru rycerskiego templariuszy. Po zlikwidowaniu zakonu w 1312r. następują rządy margrabiów brandenburskich i biskupów lubuskich. Od XV wieku losy Słońska i okolicy ściśle wiążą z historią i dziejami Zakonu Joannitów, który w dużej mierze przyczynił się do rozwoju Słońska. Wielkie znaczenie dla rozwoju miejscowości ma wiek XVIII, kiedy to w dolinie Warty przeprowadzone zostają przez króla pruskiego Fryderyka Wielkiego prace melioracyjne, w wyniku, których osuszonych zostaje około 30 tys. ha łąk. W 1808 r. Słońsk uzyskuje pełne prawa miejskie. W tym czasie zostaje rozwiązany Zakon Joannitów, wskutek czego Słońsk znacznie podupada. Duże zmiany na lepsze przynosi wiek XIX. W tym okresie, w latach 1833-1835 zostaje wybudowana szosa z Gorzowa do Kostrzyna, co ma wielkie znaczenie dla rozwoju miejscowości. W 1855 r. reaktywowano w formie stowarzyszenia Zakon Joannitów. W latach 1892 - 1924 burmistrzem ówczesnego Sonnenburga zostaje Otto Rubow. Na lata jego rządów przypada okres najwyższej pomyślności w życiu mieszkańców.

Niezaprzeczalny walor kulturowy wsi Słońsk stanowią zachowane zabytki, ale przede wszystkim jego nietypowa geneza powstania, odmienny rozwój przestrzenny poszczególnych części i oryginalne rozplanowanie. Rodowód Słońska jest, bowiem średniowieczny, jego rozplanowanie jednak nie przypomina innych wczesnych założeń miejskich na terenie środkowego Nadodrza. Słońsk stanowi interesujący przykład osady posiadającej elementy właściwe wiejskim i miejskim układom przestrzennym. Oryginalność tkwi nie w genezie, lecz w odmiennych czynnikach rozwoju oraz specyficznych warunkach fizjograficznych terenu.

Do rejestru zabytków Województwa Lubuskiego wpisany jest:

- Kościół parafialny p.w. Matki Bożej Częstochowskiej
- Ruiny zamku Joannitów
- Cmentarz wojenny założony w połowie XIX wieku
- Cmentarz ewangelicki, ob. Katolicki, ulica Lipowa

Park Narodowy "Ujście Warty" powstał w miejsce istniejącego od 1977r. rezerwatu przyrody Słońsk oraz części Parku Krajobrazowego „Ujście Warty”. Park jest unikalną na skalę europejską ostoją ptaków wodnych i błotnych. Żyje tu prawie 240 gatunków ptaków, z czego około 160 to gatunki lęgowe, 34 gatunki ssaków i 390 gatunków roślin naczyniowych. Ze względu na szczególne znaczenie tego terenu, zwłaszcza dla ptaków wodnych i błotnych rezerwat Słońsk został w 1984 r. objęty konwencją Ramsar, której celem jest ochrona terenów podmokłych, ważnych jako siedlisko życiowe ptaków. Położony jest w historycznej delcie ujścia Warty do Odry, na terenie województwa lubuskiego. Jego powierzchnia wynosi 7955,86 ha, a powierzchnia otuliny to 10453,99 ha. Na terenie parku istnieje obecnie kilka szlaków pieszych i rowerowych, a także dwie ścieżki przyrodnicze "Ptasim szlakiem", prowadzące przez najatrakcyjniejsze tereny byłego rezerwatu Słońsk oraz "Przyrodniczy Ogród

Zmysłów" przy siedzibie dyrekcji parku. Obecni mieszkańcy wsi przybyli do Słońska po wojnie z różnych stron Polski, w ramach zasiedlania Ziemi Zachodnich. Społeczność lokalną tworzą mieszkańcy, którzy przez wiele lat wspólnego zamieszkiwania żyli się ze sobą. Od pierwszych lat powojennych we wsi funkcjonowała szkoła podstawowa, która przez lata swego istnienia była koordynatorką życia kulturalnego i społecznego wsi, zakłady drzewne i Zakład Karny (dawniej Ośrodek Przystosowania Społecznego). Słońsk posiada własną jednostkę Ochotniczej Straży Pożarnej.

II. Inwentaryzacja zasobów służąca ujęciu stanu rzeczowego

Analizę zasobów sołectwa przeprowadzono na podstawie danych statystycznych będących w posiadaniu Gminy Słońsk oraz informacji zgromadzonych od mieszkańców. Zasoby sołectwa to wszelkie elementy materialne i niematerialne wsi oraz otaczającego ją obszaru, które mogą być wykorzystane obecnie bądź w przyszłości przy budowaniu czy realizacji publicznych i prywatnych przedsięwzięć odnowy wsi.

Rodzaj zasobu:	Opis(nazwanie) zasobu, jakim wieś dysponuje	Znaczenie zasobu		
		Małe	Duże	Wyróżniające wieś
1	2	3	4	5
Środowisko przyrodnicze położenie				
walory krajobrazu	Słońsk to typowa wieś rolnicza w powiecie sulęcińskim w Gminie Słońsk. Teren pod względem ukształtowania jest charakterystyczny dla moreny dennej. Słońsk znajduje się w pobliżu Parku Narodowego „Ujście Warty”. Wieś jest otoczona w większości łąkami i polami uprawnymi.		X	
walory klimatu	Średnia wieloletnia roczna temperatura wynosi około 8,0°C; średnia roczna temperatura minimalna 4,0°C a maksymalna 12,5°C. Najzimniejszym miesiącem, podobnie jak w pozostałej części kraju, jest styczeń. Niesprzyjającą cechą są niezbyt wysokie opady. Średnia wieloletnia roczna suma opadów wynosi 550 mm. Maksimum opadów przypada na lipiec i wynosi średnio 70-80 mm, minimum natomiast w styczniu – poniżej 40 mm. Średnioroczna prędkość wiatru nie przekracza tu 4m/s; największa jest w zimie, a najmniejsza w sierpniu.		X	
walory szaty roślinnej	Na obszarze wsi znajdują się aleje lip, aleje kasztanowców, aleje drzewek ozdobnych (śliwa wiśniowa odm. pisaroli), liczne skwery, pasy zieleni, zieleńce, park wiejski, zieleń parkowa.		X	
cenne przyrodniczo obszary lub obiekty	<ul style="list-style-type: none"> • Park Narodowy „Ujście Warty” • Park Krajobrazowy „Ujście Warty” • Pomniki przyrody: dąb szyp., obw.460cm, wys.28m, lipa szerokolistna, obw. 380cm, wys.24m • Obszary Natura 2000 • Rezerwat Dolina Postomii • Jezioro Radachowskie 			X
świat zwierzęcy	Teren wsi położony jest już w zasięgu Parku Narodowego gdzie charakterystyczne jest występowanie ok. 248 gatunków ptaków, w tym 160 gatunków lęgnących się właśnie tam. Wśród nich 26 należy do gatunków rzadkich lub zagrożonych wyginięciem (np. derkacz, wodniczka, rycyk, żuraw, bąk, bielik). Te podmokłe tereny stanowią jednocześnie ważny			X

	<p>punkt dla ptactwa migrującego, jak również zimującego w swojej ojczyźnie. W związku ze znaczną lesistością obszaru licznie występuje zwierzyna łowna (sarny, jelenie, dziki, lisy, jenoty, borsuki) a na terenach rolniczych liczne populacje kuropatw, bażantów, zajęcy i saren. W ostatnich latach zaobserwowano występowanie norki amerykańskiej i szopa pracza.</p>			
wody powierzchniowe	<ul style="list-style-type: none"> • jezioro Radachowskie • jezioro Głęboćek • rzeka Lenka/Łęcza (Ośnianka) 	X		
wody podziemne	Według podziału hydrogeologicznego Polski, obszar gminy znajduje się w większości w zasięgu I Regionu Szczecińskiego. Obszar gminy znajduje się w zasięgu zbiornika wód podziemnych GZWP nr 137 „Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka (Warta).	X		
warunki hydrogeologiczne	Do największych cieków powierzchniowych gminy należą Warta, Kanał Postomski i Łęcza. Warta jest rzeką II rzędu, prawobrzeżnym dopływem Odry. Wyływa na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej, a uchodzi do Odry na 617,6 kilometrów. Długość całkowita Warty wynosi 808,2 km a powierzchnia jej zlewni obejmuje 54 310,2 km ² . „Warta płynie przez obszar gminy Witnica równolegle do północnej granicy z gminą Słońsk. W ujściowym odcinku do Odry przepływa przez teren miasta Kostrzyn nad Odrą. Warta swoimi wodami wnosi zanieczyszczenia z terenu województwa wielkopolskiego.	X		
gleby	W okolicy wsi występują gleby III, IV, V i VI.	X		
kopaliny	Nie występują			
drogi	Przez Słońsk przebiega droga krajowa nr 22 – trasa Kostrzyn - Gorzów Wlkp. W Słońsku jest również sieć dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Stan nawierzchni dróg jest jednak niezadowalający i wymaga szybkiego remontu. Dostępność komunikacyjna jest raczej dobra.	X		
Środowisko kulturowe				
walory architektury wiejskiej	<ul style="list-style-type: none"> • kościół parafialny pod wezwaniem Matki Bożej Częstochowskiej, (pojoannicki kościół z XVI wieku z niezwykle cennym odrestaurowanym barokowym, alabastrowym ołtarzem i bogatym zbiorem herbów rycerzy zakonu joannitów, • ruiny zamku joannitów • muzeum martyrologii mieszczące się w miejscu dawnej kaźni – ciężkiego niemieckiego więzienia dla kryminalistów i więźniów politycznych, • cmentarz ofiar faszyzmu. • cmentarz komunalny w Słońsku ul. Lipowa z pomnikiem poświęconym mieszkańcom Sonnenburga, poległym w czasie I wojny światowej 			X

walory ukształtowania przestrzeni publicznej	<p>W Słońsku wytyczone zostały cztery strefy ochrony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • strefa A obejmuje: teren zamku wraz z parkiem oraz Plac Wolności z gotyckim kościołem i zabudową przykościelną oraz zachodnią pierzeję ulicy WOP-u wraz z towarzyszącą jej zabudową gospodarczą • strefa B obejmuje: historyczny teren Nowego Miasta, część dawnego podzamcza oraz wschodnią pierzeję ulicy WOP-u i południową pierzeję Placu Wolności, obszar wykształconego w XVIIIw. „Przedmieścia” zlokalizowanego w granicach ulicy Poniatowskiego, obszar dawnej wsi targowej z XIIIw. (Chyża) • strefa K obejmuje: tereny krajobrazu integralnie związanego z zespołem zabytkowym oraz obejmuje zabytkowe aleje, parki i cmentarze • strefa E obejmuje: obszar stanowiący zabezpieczenie właściwego eksponowania krajobrazu 		X	
osobliwości kulturowe	<p>W Słońsku corocznie organizowane są Międzynarodowe Plenery Artystyczne. W świetlicy środowiskowej działa pracownia malarstwa i rysunku, z której mogą korzystać wszyscy chętni.</p>		X	
miejsca, osoby i przedmioty kultu	<ul style="list-style-type: none"> • Cmentarz wojenny założony w połowie XIX wieku • Pomnik poświęcony wyzwolicielom Słońska • Pomnik poświęcony mieszkańcom Sonnenburga • Zachowane pomniki na nieczynnej części cmentarza komunalnego w Słońsku przy ulicy Lipowej, z zachowanym między innymi pomnikiem dawnego burmistrza Sonnenburga Otto Rubowa i jego żony • Cmentarz Obozu Sonnenburg • Pomnik przy Muzeum upamiętniający ofiary Obozu Sonnenburg zbudowany w 1966r 		X	
święta, odpusty, pielgrzymki	<ul style="list-style-type: none"> • rowerowa pielgrzymka do Lichenia organizowana każdego roku • piesza pielgrzymka na Jasną Górę • Dni Słońska 1-3 maj • Maurycjada • Jarmark Bożonarodzeniowy 		X	
tradycje, obrzędy i gwara	Brak			
specyficzne potrawy	Kuchnia wiejska. Potrawy rybne.			
legandy, podania i fakty historyczne	Nieznane nam są legandy ani podania historyczne. Dawniej wieś nosiła nazwę: Sonnenburg.			
ważne postacie historyczne	<ul style="list-style-type: none"> • mistrz zakonu Johan Moritz von Nassau • Otto Rubow 		X	
specyficzne nazwy	<ul style="list-style-type: none"> • Chyża – wioska rybacka • Przedmieście Sukiennicze tzw. Frankfuckie Przedmieście 			
dawne zawody	<ul style="list-style-type: none"> • rybołówstwo • hodowla bydła i owiec • tkactwo 			X

zespoły artystyczne	<ul style="list-style-type: none"> wytwórstwo części metalowych, naprawa pojazdów, aparatów radiowych schola przy kościelna 			
Obiekty i tereny				
działki pod zabudowę mieszkaniową	Istnieją tereny przeznaczone pod zabudowę jednorodzinną, będące własnością gminy oraz osób prywatnych na ulicach Poniatowskiego i Chopina.		X	
działki pod domki letniskowe	Brak	X		
działki pod zakłady usługowe i przemysł	Działki pod zakłady usługowe i przemysł znajdują się na ul. Słonecznej. Ponadto istnieje możliwość rozbudowy przy istniejących terenach przemysłowych..		X	
pustostany mieszkaniowe magazynowe itp.	Brak	X		
tradycyjne obiekty gospodarskie	<ul style="list-style-type: none"> młyn gospodarczy na rzece Lence/Łęczy 		X	
place i miejsca publicznych spotkań	<ul style="list-style-type: none"> światlica wiejska przy ul Parkowej 2 kościół parafialny pod wezwaniem Matki Bożej Częstochowskiej park wiejski z muszlą koncertową i ogródkiem jordanowskim dla dzieci nowoczesny kompleks boisk sportowych 			X
miejsca sportu i rekreacji	<ul style="list-style-type: none"> park wiejski z muszlą koncertową i ogródkiem jordanowskim dla dzieci nowoczesny kompleks boisk sportowych sala gimnastyczna w Zespole Szkół w Słońsku z możliwością prowadzenia gier 			X
szlaki turystyczne i ścieżki dydaktyczne	<ul style="list-style-type: none"> międzynarodowy szlak rowerowy R-1 biegnie z Kostrzyna nad Odrą drogą krajową Nr 22 w kierunku Słońska. Na skrzyżowaniu do wsi Czarnów (przy wieży widokowej Parku Narodowego „Ujście Warty”) skręca w kierunku tej miejscowości i dalej biegnie w kierunku Ośna, Sulęcina, Międzyrzecza. Szlak pieszo - rowerowy długości ok. 10 km (bez statusu szlaku turystycznego), przebiegający ulicami Słońska - Przystanek PKS, ul. Sikorskiego, WOP-u, Poniatowskiego, Chopina, do przepompowni i wałem przeciwpowodziowym zbiornika retencyjnego „Słońsk”, aż do Kłopotowa, dalej wałem przeciwpowodziowym do mostu na rzece Warcie w Świerkocinie 			X

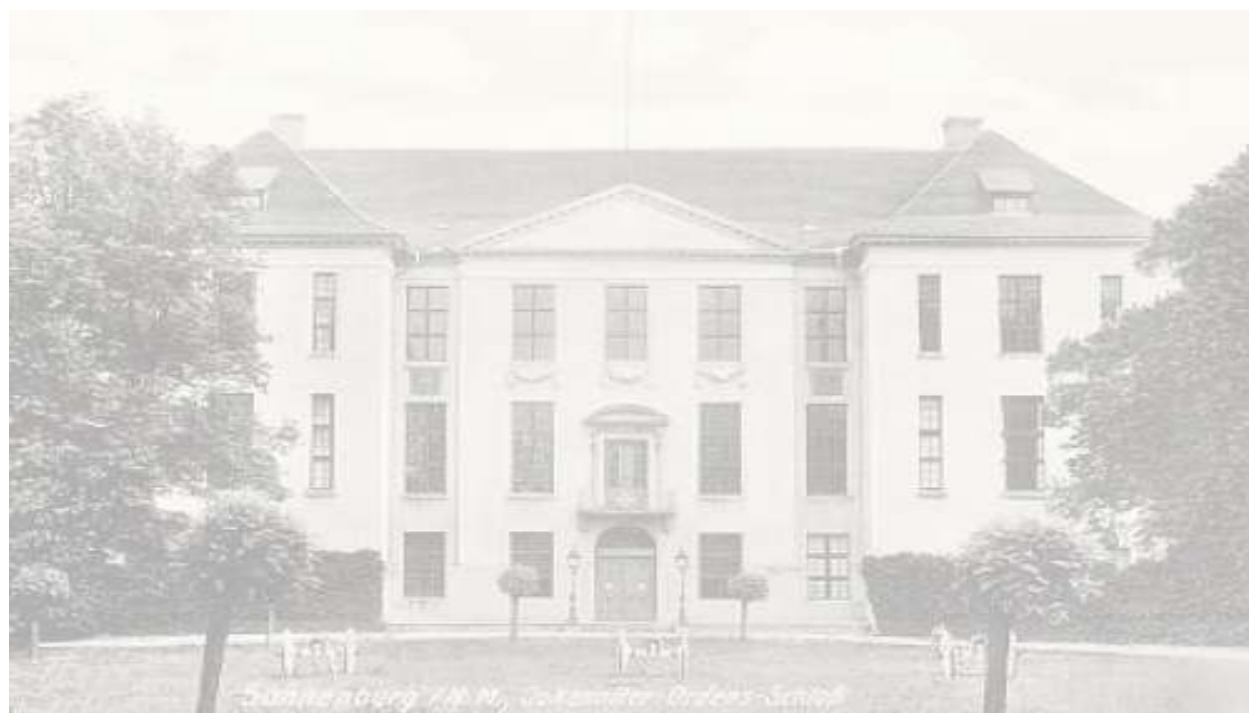
	<ul style="list-style-type: none"> • rowerowo - piesza ścieżka przyrodnicza „Ptasim Szlakiem” długość ok. 2 km (bez statusu szlaku turystycznego) wiedzie drogą betonową za wsią Przyborów przez Park Narodowy „Ujście Warty” • szlak rowerowo – pieszy ulicami Słońska długość ok. 5 km (bez statusu szlaku turystycznego) przebiega ul. Lipowa, Sienkiewicza, Wiejska, do wsi Przyborów do ścieżki przyrodniczej „Ptasim szlakiem” • szlak rowerowo –pieszy ulicami Słońska długość ok. 2 km (bez statusu szlaku turystycznego) przebiega ul. Sikorskiego, WOP-u, Plac Wolności, Puszkina, Słoneczna, Tkacka, Matejki do ul. 3-go Lutego • szlak kajakowy rzeczny (bez statusu szlaku turystycznego) przebiega na całej długości rzek Postomii i Warty na odcinkach biegnących przez Gminę Słońsk do granic z Parkiem Narodowym „Ujście Warty” 			
Gospodarka, rolnictwo				
miejsca pracy (ilość)	Istnieje ok. 500 miejsc pracy.		X	
gospodarstwa rolne	Wieś liczy 207 gospodarstw rolnych.		X	
uprawy, hodowle	<ul style="list-style-type: none"> • Zboża podstawowe z mieszankami • Ziemiaki • Buraki cukrowe • Buraki pastewne • Rzepak • Warzywa gruntowe 	X		
znane firmy produkcyjne i zakłady usługowe	<ul style="list-style-type: none"> • Zakład Gospodarki Wodno-Ściekowej • DAUNEXPOL Sp. z o.o. • Zakład Przetwórstwa Drzewnego "HOLZWELT" • GARDENPLAN POLAND Sp. z o.o. • Gminna Spółdzielnia "Samopomoc Chłopska" 			X
miejsca noclegowe, hotelowe	<ul style="list-style-type: none"> • Zajazd „Hubertus” • Motel „Lucyna” • Świetlica wiejska • Gospodarstwo agroturystyczne „NAD RZECZKĄ” • Gospodarstwo Agroturystyczne „PRZY ROZLEWISKACH” • Ośrodek nad jeziorem Radachowskim • Kwaterna „Z dala od zgiełku” • Gospodarstwo Agroturystyczne położone wśród lasów • Dom pod klonami 			X
restauracje, punkty gastronomiczne	<ul style="list-style-type: none"> • Zajazd „Hubertus” • Restauracja „Słowiańska” • Bar „Kępes” 			X

możliwe do wykorzystania odpady produkcyjne	<ul style="list-style-type: none"> • Zajazd „Ramzes” • odpady rolnicze • słoma • trociny • wierzba z obszaru Parku Krajobrazowego i Narodowego • trzcina z obszarów zalewowych 			X
zasoby odnawialnych energii	Istnieją duże ilości zielonej masy – wierzby stanowiącej odnawialne źródła energii, słoma, trociny. Potencjał do stworzenia rolnictwa ekologicznego.			X
Mieszkańcy, kapitał społeczny				
autorytety i znane postacie we wsi	Edward Goworko od lat prowadzący młyn gospodarczy; Błażej Kaczmarek malarz, rzeźbiarz i społecznik; Stanisław Dobrzański, Dariusz Matkowski, Stanisław Piecuch, Piotr Miglujewicz, Leszek Gramsa i Henryk Grabowski – znani działacze sportowi i społecznicy; Antonina Bilińska – pedagog; Czesława Stefanowicz – pedagog;			X
krajanie znani w regionie, w kraju i zagranicą	<ul style="list-style-type: none"> • Maria Potrubacz już nie żyjąca malarka i pisarka, • Stanisław Pryputniewicz – wykładowca na uczelniach wyższych • Jacek Engel – przyrodnik i działacz na rzecz ochrony przyrody; 			X
osoby o specyficznej wiedzy i umiejętnościach	Członkinie dawnego Zespołu „Jutrzenka”; Kuba Chajec, Mariusz Wojnarowski, Przemek Szczotko i Marek Wołodzik – utalentowani muzycy i wokaliści.			X
przedsiębiorcy	Właściciele prywatnych firm funkcjonujących na obszarze gminy.		X	
związki i stowarzyszenia	<ul style="list-style-type: none"> • Stowarzyszenie Kulturalno-Turystyczne, • Towarzystwo Przyjaciół Słońska „UNITIS VIRIBUS”, • Stowarzyszenie Kultury Fizycznej „Hubertus”, • Koło PZW, • Klub Nurkowy „Posejdon” LOK • 2 Koła Łowieckie „Dzik” i „Łyska” • Klub Piłkarski K.S. „Warta” Słońsk • Wielosekcyjny Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „Bocian” • Związek Emerytów i Rencistów 			X
kontakty i współpraca	Na szczeblu samorządów współpraca z niemieckim partnerem Amt Schlaubetal w Müllose, Muzeum w Seelow oraz Steremat w Strausbergu. Związek E i R współpracuje z emerytami po stronie niemieckiej w gminie Treplin. Koło PZW –współpraca z Kołem w Wiessnau			X

III. Analiza SWOT

Analiza SWOT sporządzona została na podstawie wniosków z części diagnostycznej (m.in. ankiety), uzupełnionych o wyniki inwentaryzacji w terenie, a także sugestie i spostrzeżenia społeczności wsi Słońsk, zgromadzone na spotkaniu wiejskim z mieszkańcami w dniu 26 stycznia 2009 r.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> wysokie walory kulturowo - historyczne wsi (zabytkowe założenie zamkowe); wysokie walory przyrodnicze (krajobraz rzeki, Park Krajobrazowy i Park Narodowy „Ujście Warty”); dobrze zachowana struktura osadnicza wsi; położenie przy ważnym szlaku komunikacyjnym; położenie przygraniczne; bliskość Berlina; atrakcje turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym; prężnie działające organizacje pozarządowe; 	<ul style="list-style-type: none"> zły stan istniejącej zabudowy; dzikie wysypiska śmieci; szata estetyczna gminy; brak wyrazistego centrum w mieście; stosunkowo niewielkie zaangażowanie społeczności lokalnej; niski potencjał ekonomiczny organizacji pozarządowych;
Szanse rozwoju	Zagrożenia rozwoju
<ul style="list-style-type: none"> baza infrastrukturalna sali wiejskiej; podstawowa baza sportowo-rekreacyjna; wzrost zainteresowania wypoczynkiem na wsi i agroturystyka; położenie w regionie Leader'a; wieś przygotowywana przez gminę do Odnowy Wsi; atrakcyjność szlaków turystycznych okolicy; bliskość innych obiektów zabytkowych (np. twierdza Kostrzyn); potencjał przestrzeni wspólnej wsi; sielankowy wygląd wsi z zewnątrz; duży potencjał pod względem rozwoju agroturystyki; działająca świetlica i kluby sportowy oraz stowarzyszenia; wartość rekreacyjno-krajobrazowa rzeki we wsi; konkurencyjność wsi pod względem turystycznym. 	<ul style="list-style-type: none"> zagrożenie pozostawiania ruin zamku „wieczną ruiną” niski poziom świadomości mieszkańców w zakresie ochrony środowiska; pogarszający się stan istniejącej, starej zabudowy we wsi; niereformowalne gospodarstwa rolne; dzikie wysypiska śmieci; małe nakłady na ochronę i kształtowanie krajobrazu wiejskiego i środowiska przyrodniczego; niska produktywność rolnictwa i niedostosowanie jakości produktów do wzrastających wymogów europejskich.

IV. Wizja rozwoju sołectwa Słońsk

Realizując zamierzone cele, chcemy osiągnąć w naszej wsi następujące efekty, przedstawione w poniższej tabeli:

DIAGNOZA AKTUALNEJ SYTUACJI		WIZJA STANU DOCELOWEGO	
Co je wyróżnia?	Bardzo korzystna lokalizacja. Miejsce do organizowania różnego rodzaju imprez kulturalnych, miejsca rekreacyjno – sportowe, zaplecze agroturystyczne	Co ma je wyróżniać?	Rozwój przedsiębiorczości na terenie wsi. Organizacja wielu imprez kulturalnych. Rozwój agroturystyki, rozwój i obecnych oraz tworzenie nowych miejsc rekreacyjno – sportowego, Uporządkowana estetyka wsi.
Jakie pełni funkcje?	Rolnicze, mieszkaniowe, dydaktyczno wychowawcze, kulturalne, rekreacyjno – sportowe, turystyczne.	Jakie ma pełnić funkcje?	Kulturalne, rekreacyjno – sportowe, turystyczne, dydaktyczno wychowawcze.
Kim są mieszkańcy?	Rolnicy, bezrobotni pracownicy, emeryci, renciści, młodzież,	Kim mają być mieszkańcy?	Zintegrowani mieszkańcy sołectwa, zaangażowani w życie wsi, wykształcona i aktywna młodzież
Co daje utrzymanie?	Rolnictwo, praca w sferze produkcyjno – usługowej we wsi i poza wsią; działalność gospodarcza; emerytury, renty, pomoc społeczna, zasiłki dla bezrobotnych	Co ma dać utrzymanie?	Praca w sferze produkcyjno – usługowej, we wsi i poza wsią, działalność gospodarcza,
Jak zorganizowani są mieszkańcy?	Rada Sołecka Sołectwa Słońsk Klub Sportowy „Warta”, Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „Bocian” Stowarzyszenie Kulturalno-Turystyczne, Towarzystwo Przyjaciół Słońska „UNITIS VIRIBUS”, Towarzystwo Kultury Fizycznej „Hubertus”.	W jaki sposób ma być zorganizowana wieś i mieszkańcy?	Poprzez organizowanie imprez kulturalno-sportowych. Oprócz istniejących organizacji powstanie nowych stowarzyszeń.
W jaki sposób rozwiązują problemy?	Zebrania wiejskie, indywidualne interwencje u władz gminy	W jaki sposób mają być rozwiązywane problemy?	Okresowe spotkania i zebrania wiejskie, spotkania z władzami gminy, współpraca z sąsiednimi miejscowościami, zwiększenie przepływu informacji między mieszkańcami a władzami gminy
Jaki wygląda nasza wieś?	Wieś o zwartej zabudowie, typowo rolnicza,	Jak ma wyglądać nasza wieś?	Estetycznie ma być funkcjonalna i sprzyjać podnoszeniu standardu życia i pracy na wsi. Ma być atrakcyjna dla turystów i inwestorów. Rozwinięta infrastruktura sportowo-kulturalna
Jaki jest stan otoczenia i środowiska?	Czyste środowisko, brak zanieczyszczeń, w pobliżu wsi liczne tereny zielone; Park Narodowy „Ujście Warty”	Jaki ma być stan otoczenia i środowiska?	Czyste i przyjazne środowisko dla ludzi i przyrody, wykorzystanie naturalnych walorów przyrodniczych, spędzanie aktywnie i zdrowo wolnego czasu

Jakie jest rolnictwo?	Tradycyjne	Jakie ma być rolnictwo?	Ekologiczne, stwarzające warunki do rozwoju agroturystyki
Jakie są powiązania komunikacyjne?	Niezadawalające połączenie PKS z pobliskimi miejscowościami.	Jakie mają być powiązania komunikacyjne?	Regularne połączenia komunikacyjne.
Co proponujemy dzieciom i młodzieży?	Imprezy w plenerze na terenie kompleksu sportowego, zabawy w parku, plac zabaw dla młodszych dzieci	Co zaproponujemy dzieciom i młodzieży?	Szeroka gama imprez i zajęć organizowanych w świetlicy wiejskiej. Nowy plac zabaw; udział w rozgrywkach sportowych, udział w imprezach folklorystycznych, nowe centrum kulturalne z różnego rodzaju pracowniami, biblioteka gminna.

V. Cel planowanych inwestycji

Celem planowanych inwestycji jest zrównoważony rozwój miejscowości poprzez wykorzystanie jej potencjałów i zasobów oraz stworzenia jak najlepszych warunków życia jej mieszkańców.

Podstawowym celem planowanych przedsięwzięć jest zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych społeczeństwa, poprawa estetyki oraz stanu bezpieczeństwa w miejscowości. Ma temu służyć szereg inwestycji wskazanych jako właściwe do realizacji na terenie miejscowości Słońsk.

Stworzenie możliwości korzystania ze zmodernizowanych obiektów kulturalnych oraz sportowych to szansa na zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży, rozwój aktywnego trybu spędzania wolnego czasu przez mieszkańców, integracja społeczności lokalnej i większe zaangażowanie w życie miejscowości. Zrealizowanie inwestycji pozwoli stworzyć warunki do działań, mających na celu ograniczenie i przeciwdziałanie patologiom społecznym.

Istotnym elementem zapewnienia harmonijnego rozwoju miejscowości jest również budowa i stały rozwój potencjału gospodarczego wsi. Niezbędnymi działaniami mającymi bezpośredni wpływ na rozwój miejscowości w sferze gospodarczej jest systematyczna poprawa infrastruktury drogowej, wodno-kanalizacyjnej, rozwój sieci gazowej, systematyczna konserwacja urządzeń melioracyjnych, zarówno podstawowych jak też szczegółowych, remonty mostów, budowa i naprawa chodników.

Niezwykle ważnym aspektem w obszarze zrównoważonego rozwoju miejscowości jest również właściwe wykorzystanie walorów położenia miejscowości, krajobrazu, potencjału Parku Narodowego „Ujście Warty”. W tym celu zaplanowana jest rozbudowa sieci ścieżek rowerowych, tworzenie nowych i modernizowanie istniejących miejsc odpoczynku i rekreacji typu parki i skwery, budowa i oznakowanie szlaków turystycznych.

Ponadto należy podjąć kroki mające na celu usunięcie nieczystości z przestrzeni publicznej i zagród prywatnych, reorganizacja przedogródków od strony ulic. Atrakcyjność turystyczną miejscowości warunkuje także likwidacja źródeł zanieczyszczenia środowiska, w szczególności właściwa gospodarka wodami opadowymi i rozbudowa sieci kanalizacji deszczowej oraz podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.

Zagospodarowanie terenu dawnego cmentarza stworzy idealne miejsce dla spacerów i wypoczynku nieopodal centrum. Zniwelowanie negatywnego wpływu budynków dysharmonicznych na całość obszaru centrum miejscowości, przywrócenie starej linii zabudowy - ciąg budynków wzdłuż ulicy w obrębie starej części wsi, przywróci dawny, historyczny charakter.

Określenie linii rozbieżności: regionalne, wiejskie/miejskie, krajowe/międzynarodowe

Brak środków finansowych na rozwój wsi w budżecie państwa oraz niewystarczające środki w budżecie gminy powodowały, iż dotychczas nie inwestowano we wsi w infrastrukturę oraz w rozwój jej mieszkańców. Przez wiele lat mieszkańcy wsi odczuwali brak zainteresowania swoim losem przez władze państwowe, regionalne, mimo ich zapewnień i obietnic. Wejście Polski w struktury Unii Europejskiej zmieniło sytuację wielu małych miejscowości i wsi a przede wszystkim umożliwiło pozyskiwanie środków z funduszy europejskich na ich rozwój. Mieszkańcy Słońska chcą skorzystać z tych środków, aby poprawić sytuację swojej małej ojczyzny, oferując swój czas i pracę. Wspólne działania, podjęte przez mieszkańców wsi przyczynią się do pogłębienia lokalnych więzi i budowy społeczeństwa obywatelskiego. Mieszkańcy wsi nie będą czuli się obywatelami drugiej kategorii.

VI. Obszary o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych, ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne

Do istotnych zadań związanych z lepszym zaspokojeniem potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych, należy uatrakcyjnienie przestrzeni publicznej służącej zaspokajaniu potrzeb w dziedzinie kultury, wypoczynku, rekreacji i sportu. Działania w tej sferze obejmą budowę obiektów niezwykle ważnych dla mieszkańców Słońska, przede wszystkim budowę hali sportowej oraz boiska sortowego wraz z niezbędnym zapleczem socjalnym dla sportowców.

Dla zaspokojenia potrzeb w obszarze wypoczynku i rekreacji istotną rolę spełni zagospodarowanie terenu wokół ruin zamku, rewitalizacja obiektów architektonicznych o wartości zabytkowej, uporządkowanie terenów zielonych, stworzenie nowych ciągów pieszych oraz ścieżek rowerowych, tworzenie placów zabaw.

W ujęciu przestrzennym, większość wymienionych terenów/obiektów znajduje się w niewielkiej odległości od siebie, a zatem w naturalny sposób stanowią one miejsca spotkań mieszkańców i służą nawiązywaniu kontaktów społecznych.

Szczególne znaczenie dla nawiązywania kontaktów społecznych w miejscowości Słońsk mają działania nieinwestycyjne, które przy wykorzystaniu wyżej wymienionych obiektów, dodatkowo służą zaspokajaniu potrzeb związanych z poszerzeniem oferty spędzania wolnego czasu oraz budowaniem więzi i poczucia przynależności do małej ojczyzny. Należą do nich imprezy cykliczne o charakterze kulturalnym, historycznym i rozrywkowym, uzupełnione o elementy charakterystyczne dla miejscowości, takie jak położenie Zamku Joannitów, nawiązanie do tradycji rybackich czy położenie miejscowości w otulinie Parku Narodowego „Ujście Warty”.

W celu ochrony dziedzictwa kulturowego miejscowości planuje się utworzenie nowego Centrum Kulturowego wraz z biblioteką gminną, które stworzy możliwość zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży, rozwoju aktywnego trybu spędzania wolnego czasu przez mieszkańców, integrację społeczności lokalnej i większe zaangażowanie w życie miejscowości. Inwestycja ta niewątpliwie będzie działać przeciw patologiom społecznym. Powstanie centrum spotkań społeczności lokalnej, które przyczyni się do poprawy estetyki miejscowości, warunków życia mieszkańców i wzrostu jej atrakcyjności turystycznej. W tym obszarze konieczną inwestycją jest także modernizacja Muzeum Martyrologii, a przede wszystkim stworzenie tam warunków będących zachętą dla turystów, bowiem bogate dziedzictwo kulturowe to elementy warunkujące atrakcyjność turystyczną miejscowości.

VII. Przewidywane do realizacji działania w ramach Planu Odnowy Miejscowości Słońsk

Wszystkie przedstawione w tabeli potrzeby mieszkańców, zostały najpierw wyartykułowane na zebraniu wiejskim. Należy zaznaczyć, że wszyscy mieszkańcy zgadzają się, co do konieczności odnowy wsi i pozyskania w tym celu funduszy z zewnątrz. Podczas zebrania mieszkańcy jednogłośnie stwierdzili ze priorytetem dla wsi Słońsk jest remont budynku dawnego Gminnego Ośrodka Kultury, dzięki czemu powstanie centrum kulturalne wsi, w którym zaktywowane zostanie życie na wsi! Na zebraniu, każdy z mieszkańców mógł wyrazić swoje zdanie. Po dyskusjach i głosowaniu ustalono priorytety i ranking potrzeb.

Lp.	Nazwa planowanego działania	Określenie kryterium kolejności realizacji	Czas realizacji działania	Oczekiwane rezultaty	Szacunkowy koszt w złotych
1	2	3	4	5	6
1.	Utworzenie Centrum Kulturalnego, w budynku dawnego Gminnego Ośrodka Kultury, zorganizowanie w nim różnego rodzaju pracowni, biblioteki gminnej itp.	1	2009-2012	- rozwój miejscowości - poprawa życia mieszkańców - poprawa estetyki miejscowości	3 mln zł
2.	Budowa hali sportowej	2	2009-2011	- rozwój miejscowości - poprawa życia mieszkańców - poprawa estetyki miejscowości	5 mln zł
3.	Rewitalizacja zachowanych obiektów architektonicznych o wartości zabytkowej – opracowanie i wsparcie procesu nadawania nowej funkcji obiektom o wyjątkowej wartości (zamek joannitów, kościół parafialny – renowacja i konserwacja zabytkowych elementów wnętrza kościoła, szachulcowy obiekt dawnej szkoły przykościelnej, zachowane domy mieszkalne) a także obiektom opuszczonym i niszczącym (obiekt dawnej masarni przy ul. WOP-u),	2	2009-2012	- poprawa estetyki miejscowości - zachowanie dziedzictwa kulturowego - poprawa życia mieszkańców	10 mln zł
4.	Odrestaurowanie budynku i wnętrza Muzeum Martyrologii	2	2009-2011	- zachowanie dziedzictwa kulturowego	0,5 mln zł
5	Przebudowa i modernizacji budynków użyteczności publicznej min. ośrodka zdrowia	1	2009-2010	- poprawa życia mieszkańców	2 mln zł
6	Rozbudowa Centrum Caritas	2	2009-2010	- poprawa życia mieszkańców	1 mln zł

7	Poprawa wyglądu obszaru dookoła ronda	5	2009-2013	- poprawa wyglądu obszaru dookoła ronda - poprawa estetyki terenów i zabudowy	0,1 mln zł
8.	Gospodarka wodami opadowymi, rozbudowa istniejącej sieci kanalizacji burzowej	3	2009-2015	- poprawa warunków ekologii we wsi	1 mln zł
9.	Nasadzenia akcentujące drzew na ulicy Sikorskiego, Parkowej, Kruczej i Poniatowskiego	4	2009-2013	- poprawa estetyki miejscowości - podkreślenie „bram” do starej części Słońska	0,01 mln zł
10.	Usunięcie odpadów z przestrzeni publicznej i zagród prywatnych	1	2009-2015	- poprawa estetyki miejscowości - podniesienie standardów życia - poprawa charakteru przestrzeni wiejskie	Staraniem mieszkańców
11.	Reorganizacja przedogródków od strony ulic	5	2009-2013	- poprawa estetyki miejscowości - poprawa charakteru przestrzeni wiejskiej	Staraniem mieszkańców
12.	Cykl premiowanych konkursów na najładniejsze podwórko	3	2009-2020	- poprawa estetyki i charakteru przestrzeni wiejskiej	0,01 mln zł
13.	Poprawa charakteru i wyglądu terenu przy zamku i kościele - nowe ukształtowanie, zmiana nawierzchni oraz nasadzenia roślinne	4	2009-2013	- poprawa estetyki i charakteru przestrzeni wiejskiej	0,1 mln zł
14.	Nowe ukształtowanie placyków i wnętrz ulicznych w obszarze Puszkina-Ogrodowa, Sikorskiego, Wop-u, Krucza przez zmianę nawierzchni ze szczególnym uwzględnieniem wąskich ulic poprzecznych np. ul. Rybacka, Plac Rynkowy, Ciesielska i inne	5	2009-2015	- poprawa charakteru i wyglądu terenu śródmieścia	0,5 mln zł
15.	Nasadzenia roślinne i pielęgnacja w obrębie centrum w miejscach ważnych lub dla podkreślenia cennych obiektów	5	2009-2015	- poprawa charakteru i wyglądu przestrzeni ulicznych	0,5 mln zł
16.	Obsadzenie ogrodzenia przy zamku roślinnością pnącą	3	2009-2010	- poprawa estetyki i charakteru przestrzeni wiejskiej	0,01 mln zł
17.	Nowe ukształtowanie placu ul. Słoneczna jako placu wiejskiego z możliwością wykorzystania jako targ, co tygodniowy - targ koński	5	2009-2012	- poprawa charakteru i wyglądu przestrzeni ulicznych	0,1 mln zł
18.	Nasadzenia uzupełniające ulice Krucza i Poniatowskiego	3	2009-2010	- poprawa charakteru i wyglądu przestrzeni ulicznych	0,01 mln zł

19.	Przywrócenie przejść w stronę Lenki od ulicy Puszkina jako ulic przechodzących w drewniane kładki zakończone pomostami nad rzeczką	4	2009-2013	- poprawa struktury wsi i charakteru przestrzeni	0,1 mln zł
20.	Zachowanie i poprawa wyglądu terenu ogrodów na tyłach ulicy WOP-u i Sikorskiego i połączenie alejką pieszą na tyłach ogrodów wzdłuż terenu dawnego cmentarza ulicy Kruczej i Zielonej	5	2009-2011	- poprawa estetyki i charakteru przestrzeni wiejskiej	0,1 mln zł
21.	Zagospodarowanie terenu dawnego cmentarza jako miejsca spokoju i odpoczynku ul. Mała	5	2009-2015	- poprawa estetyki i charakteru przestrzeni wiejskiej	0,1 mln zł
22.	Nowe tereny mieszkalne - planowe wyznaczenie nowych terenów pod zabudowę i określenie dokładnych zasad wyglądu zabudowy – uzbrojenie	3	2009-2020	-rozwój miejscowości - poprawa struktury przestrzeni	1,5 mln zł
23.	Zniwelowanie negatywnego wpływu wyglądu budynków dysharmonicznych na całość obszaru śródmieścia	5	2009-2015	- poprawa charakteru i wyglądu przestrzeni ulicznych	0,1 mln zł
24.	Przywrócenie starej linii zabudowy - ciąg budynków wzdłuż ulic w obrębie starej części wsi	5	2009-2015	- poprawa struktury przestrzeni	0,1 mln zł
25.	Nowe ukształtowanie terenu z wyodrębnieniem elementu fosy	5	2009-2012	- poprawa struktury przestrzeni wokół zamku	0,1 mln zł
26.	Opracowanie koncepcji wykorzystania ruin zamku i jej realizacja	1	2009-2012	- poprawa struktury wsi	1,5 mln zł
27.	Miejsca pamięci w Słońsku - Koncepcja wykorzystania miejsc kultury i kultu religijnego Słońska	2	2009-2020	-rozwój miejscowości	0,01 mln zł
28.	Wymiana nie pasujących do charakteru wsi ogrodzeń (w tym prywatnych)	3	2009-2015	- poprawa estetyki i charakteru przestrzeni wiejskiej	0,01 mln zł
29.	Działania mające na celu wykorzystanie niezabudowanych działek w obszarze śródmieścia pod zabudowę	4	2009-2015	- poprawa struktury przestrzeni	0,02 mln zł
30.	Platforma widokowa w stronę Parku Narodowego	5	2009-2010	- poprawa estetyki i charakteru przestrzeni wiejskiej	0,01 mln zł

31.	Wspomaganie procesu powstawania przedsiębiorczości i usług dla wsi Słońsk - stworzenie z osobami zainteresowanymi programu rozwoju przedsiębiorczości w celu ułatwienie im podjęcia decyzji i rozpoczęcia działalności	5	2009-2013	- rozwój miejscowości	0,01 mln zł
32.	Wykorzystanie wartościowych obiektów architektonicznych - opracowanie i wsparcie procesu dotyczącego nadawania nowej funkcji obiektom architektonicznym o wyjątkowej wartości	5	2009-2013	- poprawa struktury przestrzeni	0,01 mln zł
33.	Opracowanie i przeprowadzenie cyklu letnich imprez kulturalnych (koncert chóru, zespołu muzycznego, zabawy tanecznej, kina na wolnym powietrzu) inscenizujących ruiny zamku	2	2009-2020	- rozwój kulturalny i społeczny miejscowości	0,01 mln zł
34.	Opracowanie i przeprowadzenie cyklu imprez turystycznych - nawiązanie do tradycji miasta targowego	2	2009-2020	- rozwój kulturalny i społeczny miejscowości	0,01 mln zł
35.	Działania w kierunku reaktywacji tradycji związanej z rybactwem - nawiązanie do tradycji miasta targowego	3	2009-2020	- rozwój kulturalny i społeczny miejscowości	0,01 mln zł
36.	Budowa boiska sportowego w Słońsku ul. 3-go Lutego oraz zaplecza socjalnego – szatnia ze świetlicą	1	2011-2012	- rozwój miejscowości - rozwój kultury fizycznej - poprawa życia mieszkańców	1,6 mln. zł
37.	Przebudowa dróg gminnych w Słońsku ul. Mickiewicza, Leśna , Morska i Matejki.	1	2011-2015	- poprawa struktury przestrzeni - poprawa życia mieszkańców - rozwój miejscowości	1,5 mln. zł
38.	Budowa nowych i modernizacja istniejących placów zabaw dla dzieci w miejscowości Słońsk	2	2012 - 2015	- poprawa życia mieszkańców - poprawa estetyki miejscowości	0,15 mln zł

VII. BIBLIOGRAFIA

1. Plan Odnowy Wsi Słońsk w latach 2008 – 2018 wykonany przez COQUI MAŁACHOWSKIA – COQUI URBANISTYKA I ARCHITEKTURA KRAJOBRAZU BERLIN/WARSZAWA marzec 2008 na zlecenie Fundacji na Rzecz Rozwoju Zielonej Doliny Odry i Warty w ramach programu LIDER +
2. Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Słońsk przyjęty przez Radę Gminy Słońsk uchwałą nr XVI/107/04 z dnia 27 sierpnia 2004 r.
3. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Słońsk przyjętego przez Radę Gminy Słońsk uchwałą nr XVII/100/07 z dnia 21 grudnia 2007 r
4. materiały źródłowe pochodzące w UG Słońsk
5. materiały archiwalne pochodzące w UG Słońsk
6. Zdjęcia archiwum UG autor Wojciech Zimmerman

